

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA HUDBY

Mgr. Paulína Haragová

Autoreferát dizertačnej práce

AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA NA SLOVENSKU

na získanie akademického titulu

Philosophiae doctor (PhD.)

doktorandského štúdia

v študijnom odbore 1.1.10 odborová didaktika

v študijnom programe Pedagogika hudobného a hudobno-dramatického umenia

Nitra 2019

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA HUDBY

Mgr. Paulína Haragová

Autoreferát dizertačnej práce

AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA NA SLOVENSKU

na získanie akademického titulu

Philosophiae doctor (PhD.)

doktorandského štúdia

v študijnom odbore 1.1.10 odborová didaktika

v študijnom programe Pedagogika hudobného a hudobno-dramatického umenia

Nitra 2019

Dizertačná práca bola vypracovaná v dennej forme doktorandského štúdia na Katedre hudby Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Doktorand: **Mgr. Paulína Haragová**

Školiace pracovisko: Katedra hudby
Pedagogická fakulta
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Dražovská cesta č. 4, 949 01 Nitra

Školiteľ: **prof. Mgr. art. Irena Medňanská, PhD.**
Katedra hudby
Inštitút hudobného a výtvarného umenia
Filozofická fakulta, Prešovská univerzita
Ul. 17. novembra č. 1, 081 15 Prešov

Oponenti: **prof. Dr. Hab. Mirosław Dymon**
Fakulta hudby
Rzeszowska univerzita
Generała Jarosława Dąbrowskiego 81, 35 036 Rzeszów

Prof. MgA. Mgr. Jiří Bezděk, PhD.
Katedra hudební výchovy a kultúry
Fakulta pedagogická
Západočeská univerzita v Plzni
Klatovská 51, 301 00 Plzeň

Mgr. art. Milan Osadský, ArtD.
Katedra klávesových nástrojov a cirkevnej hudby
Hudobná a tanečná fakulta
Vysoká škola múzických umení
Zochova 751/1, 811 03 Bratislava, Staré Mesto

Autoreferát bol rozoslaný:

Obhajoba dizertačnej práce sa koná oh. pred komisiou pre obhajobu dizertačnej práce v študijnom odbore doktorandského štúdia 1.1.10 Odborová didaktika v študijnom programe Pedagogika hudobného a hudobno-dramatického umenia, vymenovanou predsedom odborovej komisie na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Predseda odborovej komisie: **prof. PhDr. Eva Szórádová, CSc,**
Katedra hudby
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Dražovská cesta č. 4, 949 01 Nitra

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE	10
2 AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA V SYSTEMATIKE HUDOBNEJ PEDAGOGIKY	12
2.1 Akordeónová pedagogika ako subdisciplína inštrumentálnej a vokálnej pedagogiky.....	12
3 TEÓRIA AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY	14
3.1 Akordeón z organologického hľadiska	14
3.1.1 Typy nástrojov používaných v hudobno-pedagogickom procese	14
3.2 Akordeón na území Slovenska	15
4 AKORDEÓNOVÁ DIDAKTIKA A METODIKA	16
4.1 Akordeónová didaktika.....	16
4.1.1 Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na úrovni základného umeleckého školstva.....	17
4.1.2 Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na strednom stupni hudobného vzdelávania.....	17
4.2 Akordeónová metodika.....	18
4.2.1 Základné metodické postupy pri výučbe hry na akordeóne	18
4.2.2 Notový materiál.....	19
5 DEJINY AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU.....	21
5.1 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Bratislave	22
5.2 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Košiciach	23
5.3 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Žiline.....	23
6 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU A ICH PRÍNOS DO ROZVOJA ODBORU	24
6.1 Marta Szökeová (10. august 1920, Budapešť – 26. september 2002, Bratislava)	25
6.2 Vladimír Čuchran (20. október 1941, Levoča – 19. máj 2010, Košice).....	25
6.3 Agnesa Čuchranová (* 19. január 1942, Turzovka)	26
6.4 Milan Seidl (8. september 1930, Žilina – 31. október 2004, Žilina)	26
6.5 Miroslav Košnár (6. 7. 1938 Nové Mesto na Váhom – 2. 10. 2016 Žilina)	27
7 KOMPARATÍVNA AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA.....	27
ZÁVER.....	28
CONCLUSION.....	30
VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY.....	32
VEDECKÁ, PUBLIKAČNÁ A UMELECKÁ ČINNOSŤ DOKTORANDA	34

ÚVOD

Akordeón patrí k mladým hudobným nástrojom, v jednoduchšej forme sa objavil na začiatku 20. storočia. Vďaka konštruktérom, neustále sa snažiacim o technické zdokonaľovanie nástroja, ale aj zásluhou hudobníkov propagujúcich akordeón ako nástroj patriaci nielen do sféry hudby nonartificiálnej a v neposlednom rade prácou skladateľov tvoriacich originálne diela využívajúce všetky zvukové a technické možnosti akordeónu, si v pomerne krátkom čase získal uznanie a popularitu u širokých mas milovníkov hudby.

Na Slovensku bol akordeón verejnosťou až do polovice 20. storočia vnímaný ako nástroj schopný interpretácie len ľudovej alebo estrádnej hudby. Jeho široké uplatnenie v ľudovom prostredí mu bránilo preniknúť do oblasti hudby artificiálnej. V 60. rokoch 20. storočia sa zásluhou pedagógov pôsobiacich na slovenských vyšších pedagogických školách (ktoré sa neskôr transformovali na konzervatóriá) začala aj na Slovensku uplatňovať inovatívna nemecká metodika zameraná na kultivovanie akordeónovej hry zdôrazňujúca prácu s mechom ako významným činiteľom výslednej kvality tónu. Vďaka práci pedagógov ako Marta Szökeová (1920 – 2002), Vladimír Čuchran (1941 – 2010) alebo Miroslav Košnár (1938 – 2016) vyrastali na slovenských konzervatóriách budúci interpreti, ktorých hra bola konkurencieschopná aj na poli medzinárodných súťaží. Významnou mierou sa o budovanie obrazu akordeónu ako nástroja plne uplatniteľného v artificiálnej hudbe zaslúžili aj skladatelia tvoriaci originálne akordeónové kompozície. Všetky tieto procesy tvoria históriu akordeónovej pedagogiky, ktorá je ťažiskovou témou dizertačnej práce *Akordeónová pedagogika na Slovensku*.

Súčasný stav skúmanej problematiky

Akordeón je v porovnaní s inými hudobnými nástrojmi nástrojom mladým a preto nemá tak bohatú rozpracovanú literatúru ako klasické nástroje symfonického orchestra. Slovensky písané publikácie, riešiace problematiku akordeónovej histórie, výučby, metodiky či interpretácie tvorí niekoľko titulov a záverečných prác. Bohatšia je poľská literatúra reflektujúca problematiku akordeónovej metodiky, histórie, ale aj technickú a konštrukčnú stránku akordeónu. Cenné poznatky z oblasti akordeónovej pedagogiky poskytujú nemecké práce a informácie môžeme čerpať aj z anglicky písaných titulov.

O rozvoj literatúry týkajúcej sa dejín a stavby akordeónu a riešenia problémov spojených s nácvikom správnej technickej hry sa ako prvá na Slovensku zaslúžila Marta Szökeová. Ťažiskom jej publikácie *Akordeón – dejiny a stavba nástroja* (1968) je história akordeónu ako

hudobného nástroja a charakteristika jeho technických možností. Otázkam tónotvorby pomocou mechu sa venovala v diele *Artikulácia a frázovanie na akordeóne* (1970). V nadväznosti na prácu Marty Szökeovej, no s dôrazom na historický vývoj nástroja vznikla v roku 1983 publikácia Viery Fickerovej *Vymedzenie špecifickej metodickéj problematiky pri výučbe akordeónu so zameraním na históriu nástroja*. Štúdie riešiacie rovnakú problematiku vydal aj Vladimír Čuchran, pedagóg košického Konzervatória a neskôr AU v Banskej Bystrici. V práci *Kapitoly o akordeóne* (1969) sa zameral predovšetkým na historický vývoj akordeónu v Rusku, profil konštruktéra bajanu N. I. Beloborodova a technickú stavbu nástroja. Na základe dlhoročných interpretačných a pedagogických skúsenosti Vladimíra Čuchrana vzniklo neskôr ďalšie dielo popisujúce rôzne interpretačné problémy a problematiku transkribovanej a originálnej akordeónovej tvorby. Štúdia má názov *Umenie akordeónovej hry* a vznikla v roku 2008.

Informácie o dejinách akordeónu nájdeme v publikácii Jána Vičara *Akordeón a jeho hudební uplatnení* (1981), v *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* (2001) alebo v poľskej a nemeckej literatúre. V slovenskej a českej proveniencii sa v oblasti ľudovej hudby z množiny harmonikových nástrojov najvýraznejšie uplatnila heligónka. Jej pozícii v slovenskom hudobnom folklóre sa venovala Lýdia Ukropcová vo svojej štúdii *Heligónka – nástroj a ľudový hudobný repertoár* uverejnenej v zborníku *Musicologica Slovaca X. – slovenská ľudová nástrojová hudba a ľudové piesne* (1985). Dejinami heligónky sa zaoberá publikácia Pavla Grimma *Heligónka – dejiny diatonickej harmoniky* (2011).

Pre získanie komplexného pohľadu na problematiku výučby akordeónovej hry je potrebné poznať aktuálne dianie na poli slovenskej akordeónovej pedagogiky. Cenné informácie o práci slovenských pedagógov hry na akordeóne, o plánovaných a uskutočnených koncertoch a interpretačných súťažiach poskytuje časopis *Harmonikár* vydávaný Slovenským zväzom akordeonistov a harmonikárov v rokoch 2006 – 2010. V súčasnosti podobnú funkciu spĺňa Združenie akordeonistov Slovenska, ktoré aktuálne informácie z oblasti akordeónovej pedagogiky zverejňuje na internetovej stránke www.akordeonisti.sk. Toto združenie zároveň organizuje interpretačné prehliadky žiakov ZUŠ a celoslovenské stretnutia pedagógov akordeónovej hry spojené so seminármi a prednáškami.

V dejinách akordeónovej pedagogiky nájdeme osobnosti skladateľov a pedagógov, ktorí svojou prácou ovplyvnili jej smerovanie a vývoj. Osobnosť Miroslava Košnára, s dôrazom na

jeho pôsobenie na Konzervatóriu v Žiline vrátane sumarizácie súťažných úspechov a analýzy jeho inštruktívnej literatúry, bola základnou témou práce dvojice autorov Andrea Rajteková a Igor Košnár¹ *Miroslav Košnár – významná osobnosť akordeónovej školy na Slovensku* (2003). Práca prináša cenné informácie o jeho živote, pedagogickej a kompozičnej práci, vrátane jeho vlastných poznámok a spomienok jeho žiakov. Profilu Miroslava Košnára sa venovala aj študentka Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre Mária Poláčeková vo svojej záverečnej práci *Miroslav Košnár – interpret, skladateľ, pedagóg* (2013). Výraznou osobnosťou určujúcou smerovanie akordeónovej pedagogiky na Slovensku bola Marta Szökeová. Stručné informácie o jej živote nájdeme bibliografickom slovníku *Hudobníci okresu Nové Zámky* (2000), ktorý zostavili Agneša Fitušová a Magdaléna Kissová. Na informácie je bohatšia záverečná práca študenta VŠMU Martina Vaculčiaka *Prínos profesorky Marty Szökeovej pre rozvoj akordeónovej hry na Slovensku* (1991), ktorý bol jej žiakom a mal priamy prístup k informáciám. Vo východoslovenskom regióne ovplyvňovali smerovanie akordeónovej hry manželia Agnesa a Vladimír Čuchranovi. Pedagogický profil Agnesy Čuchranovej vypracoval v rovnomennej záverečnej práci študent Konzervatória v Košiciach Lukáš Mackoviak (2002) a osobnosti Vladimíra Čuchrana sa venoval študent Prešovskej univerzity Marián Cuprišin v práci *Osobnosť akordeónistu a pedagóga Vladimíra Čuchrana* (2012). Najnovšou publikáciou, ktorej ťažiskovou témou je Vladimír Čuchran je publikácia jeho dlhoročného kolegu a priateľa Štefana Čurilla *Vladimír Čuchran: akordeón ako poslanie a vášeň* (2018).

Česká literatúra

V Českej republike akordeónovú problematiku rozpracoval Ladislav Koryčan. V 70. rokoch vydával svoje akordeónové štúdie v časopise *Hudební nástroje*. Komplexný pohľad nielen na históriu a konštrukciu akordeónu, ale i na hudobné oblasti jeho uplatnenia nájdeme v publikácii *Akordeon a jeho hudební uplatnění* (1981) od Jana Vičara. Hoci bola vydaná v roku 1981, je jedinou publikáciou, ktorá mapuje históriu českého a slovenského akordeónového školstva a poskytuje pohľad na originálnu akordeónovú tvorbu českých a slovenských hudobných skladateľov.

Nemecká literatúra

¹ Andrea Rajteková, rod. Košnárová a Igor Košnár sú deti Miroslava Košnára. Mali najlepši prístup k materiálom, koncertným programom i bulletinom zo súťaží. Výrazným prameňom boli priame rozhovory s otcom a jeho spomienky.

Akordeón z technickej stránky charakterizuje nemecká publikácia *Das Akkordeon mit 162 Bildern* [Akordeón s 162 obrázkami] (1963), ktorá vznikla zásluhou autorského kolektívu odborníkov z firmy *Hohner* pod vedením Heinza Eichelberga. Dejinám akordeónu a jeho uplatneniu v európskych a amerických krajinách so zreteľom na nonartificiálnu hudbu sa venoval Christoph Wagner v publikácii *Das Akkordeon – eine wilde Karrier* [Akordeón – divoká kariéra] (1993). Začiatkom tohto desaťročia obohatila akordeónovú literatúru publikácia Gottharda Richtera *Akkordeon-Handbuch für Musiker und Instrumentalbauer* [Akordeónový slovník pre hudobníkov a výrobcov nástrojov]. Jednou z najkomplexnejších metodických publikácií vôbec je dielo ruského bajanistu Friedricha Lipsa, ktoré vyšlo aj v nemčine – *Die Kunst des Bajanspiels (Methodik und Didaktik des künstlerischen Akkordeonspiels)* [Umenie akordeónovej hry (Metodika a didaktika umeleckej akordeónovej hry)] (1991).

Poľská literatúra

Pod redakčným vedením Joachima Pichury vznikol titul *Akordeon u progu XXI. wieku* [Akordeón na prahu 21. storočia] (2003) obsahujúci viaceré články zaoberajúce sa interpretačnými a metodickými problémami. Z nášho pohľadu je zaujímavý príspevok Elżbiety Rosińskiej *Akordeonystyka polska – zagrożenia i szanse* [Poľská akordeonistika – ohrozenia a perspektívy] dokumentujúci históriu a súčasnosť akordeónovej problematiky v Poľsku. Dejinami akordeónu, príbuznými nástrojmi ale aj jeho technicko-konštrukčnou stránkou sa zaoberali Jerzy Dastyh a Michał Pomykajczyk v práci *Akordeon – budowa – konserwacja – działanie* [Akordeón – stavba – údržba a funkcie] (1959). Podobnou publikáciou je *Akordeon od A do Z* [Akordeón od A po Z] (1966), ktorú vytvoril kolektív autorov Jerzy Dastyh, Stanisław Galas, Józef Powroźniak a Włodzimierz Lech Puchnowski. Metodikou a didaktikou sa zaoberá aj Jerzy Kaszuba v diele *Metody nauczania początkowego dzieci gry na akordeonie* [Metódy začiatku výučby hry na akordeóne u detí].

Predmet a cieľ dizertačnej práce

Predmetom dizertačnej práce je akordeónová pedagogika na Slovensku.

Hlavným cieľom dizertačnej práce je vytvorenie akordeónovej pedagogiky ako vedeckej disciplíny patriacej do oblasti *inštrumentálnej a vokálnej pedagogiky*², ktorá zatiaľ ako všeobecná teória slúžiaca aj na transfer do akordeónovej pedagogiky vypracovaná nebola.

Čiastkovými cieľmi dizertačnej práce je vypracovanie obsahu vybraných subdisciplín akordeónovej pedagogiky – teórie akordeónovej pedagogiky, akordeónovej didaktiky a metodiky, dejín akordeónovej výučby a profilov osobností a komparatívnej akordeónovej pedagogiky.

Metodológia práce

Ako základný prístup k spracovaniu dizertačnej práce sme zvolili stratégiu kvalitatívneho výskumu. V úvodnej kapitole sa zaoberáme systematikou akordeónovej pedagogiky. Pomocou literárnej metódy sme štúdiom odbornej literatúry zameranej na technickú a konštrukčnú stránku nástroja vypracovali druhú kapitolu *Teória akordeónovej pedagogiky*, ktorú tvorí charakteristika akordeónu z organologického a konštrukčného hľadiska s akcentom na typy akordeónov využívané v hudobno-pedagogickom procese.

Sumarizáciou, analýzou a syntézou legislatívnych materiálov, školských dokumentov a metodických materiálov používaných v hudobno-pedagogickom procese sme naplnili ďalšiu disciplínu a venovali sme jej kapitolu *Akordeónová didaktika a metodika. Dejiny akordeónovej pedagogiky* sme spracovali pomocou historického výskumu, ktorého úlohou je systematicky preskúmať históriu výučby hry na akordeóne. Naším cieľom je systematicky a kriticky popísať históriu kryštalizácie akordeónovej pedagogiky ako súčasti vednej disciplíny inštrumentálna pedagogika, ktorá zahŕňa všetky stupne hudobného vzdelávania. Zvlášť sme sa sústredili na vybrané slovenské konzervatóriá, ktoré zohrali na poli kreovania slovenskej akordeónovej pedagogiky významnú úlohu. Kapitoly *Akordeónová didaktika a metodika* a *Dejiny akordeónovej pedagogiky* považujeme za ťažiskové témy predkladanej práce.

Ďalej sme sa v práci v kapitole *Významné osobnosti akordeónovej pedagogiky na Slovensku a ich prínos do rozvoja odboru* zamerali na tie pedagogické osobnosti, ktoré svojou

² Ladislav Burlas vo svojej systematike *hudobnej pedagogiky* uvádza vedeckú disciplínu *umelecká pedagogika*, ktorú aplikoval v svojej praxi najmä skladateľ a pedagóg Juraj Hatrík. Nakoľko názov *umelecká pedagogika* evokoval, že obsah disciplíny sa bude venovať, hoci cieľom bolo explicitne hudobné umenie, aj iným umeleckým odborom, Ladislav Burlas ustálil nový, zodpovedajúcejší názov *inštrumentálna a vokálna pedagogika*, ktorý presnejšie vystihuje obsah venujúci sa výučbe nástroja a sólového spevu. Tento názov je zároveň identický s názvom v nemeckom a anglickom jazykovom teritóriu *Instrumental – und Vokalpädagogik* a *Instrumental and vocal pedagogy*.

didsakticko-metodickou prácou prispeli k rozvoju akordeónovej pedagogiky a podieľali sa na procese jej tvorby. Opierali sme sa nielen o historické fakty, ale aj o individuálnu subjektívnu reflexiu v podobe výpovedí bývalých žiakov alebo spolupracovníkov vybraných pedagógov. Ako cenný zdroj doplnkových informácií, ktoré nám pomohli porozumieť motívom a príčinám niektorých udalostí sme využili orálnu históriu.³

Pri vypracovaní poslednej kapitoly *Komparatívna akordeónová pedagogika* sme použili literárnu metódu, prostredníctvom ktorej sme získali informácie o tých osvedčených zahraničných akordeónových pedagogikách, ktoré určitou mierou ovplyvnili vývoj slovenskej akordeónovej pedagogiky.

Predpokladaný prínos poznatkov pre prax

Práca synkretického charakteru, zaoberajúca sa slovenskou akordeónovou pedagogikou doteraz spracovaná nebola. Preto je nesporným prínosom dizertačnej práce sumarizácia poznatkov týkajúcich sa jednotlivých subdisciplín akordeónovej pedagogiky a ich spracovanie do jedného kompaktného celku.

Prínosom pre prax je aj ukotvenie akordeónovej pedagogiky ako súčasti disciplíny *inštrumentálna a vokálna pedagogika* v systematike hudobnej pedagogiky. Ako taká disciplína má presne stanovené svoje subdisciplíny, ktoré sa vzájomne ovplyvňujú a podmieňujú. Vypracovaním obsahu jednotlivých subdisciplín a prepojením súvisiacich informácií do uceleného systému akordeónovej pedagogiky tak vznikol komplexný materiál, ktorý môže byť prínosom pre odbornú i laickú verejnosť.

1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE

ÚVOD.....	4
1 AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA V SYSTEMATIKE HUDOBNEJ PEDAGOGIKY	12
1.1 Systematika hudobnej pedagogiky	Chyba! Záložka nie je definovaná.
1.2 Inštrumentálna a vokálna pedagogika.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
1.3 Akordeónová pedagogika ako subdisciplína inštrumentálnej a vokálnej pedagogiky.....	12
2 TEÓRIA AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY	14
2.1 Akordeón z organologického hľadiska	14
2.1.1 Typy nástrojov používaných v hudobno-pedagogickom procese	14

³ HENDL, Jan: *Kvalitatívny výskum*. Praha: Portál, 2008. s. 132 – 133.

2.1.1.1	Klávesový a gombíkový akordeón.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
2.1.1.2	Digitálny V-akordeón Roland	Chyba! Záložka nie je definovaná.
2.1.1.3	Heligónka	Chyba! Záložka nie je definovaná.
2.2	Vznik a vývoj akordeónu	Chyba! Záložka nie je definovaná.
2.3	Akordeón na území Slovenska	15
3	AKORDEÓNOVÁ DIDAKTIKA A METODIKA	16
3.1	Akordeónová didaktika.....	16
3.1.1	Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na úrovni základného umeleckého školstva	17
3.1.1.1	Komparácia učebných osnov.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.1.2	Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na strednom stupni hudobného vzdelávania.....	17
3.1.2.1	Komparácia učebných osnov.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.2	Akordeónová metodika.....	18
3.2.1	Základné metodické postupy pri výučbe hry na akordeóne	18
3.2.1.1	Manipulácia s nástrojom a jeho správne uchopenie	18
3.2.1.2	Nasadenie a ukončenie tónu	18
3.2.1.3	Prstová a mechová artikulácia.....	19
3.2.1.4	Frázovanie	19
3.2.1.5	Prstoklad.....	19
3.2.2	Notový materiál.....	19
3.2.2.1	Školy hry na akordeóne.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
3.2.2.2	Inštruktívna literatúra slovenských autorov	20
3.2.2.3	Koncertantná literatúra slovenských autorov	21
4	DEJINY AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU	21
4.1	Historický vývoj umeleckého školstva na Slovensku....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4.1.1	Vývoj základného umeleckého školstva po roku 1945.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4.1.2	Vývoj stredného hudobného školstva.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4.2	Najvýznamnejšie inštitúcie stredného stupňa hudobného vzdelávania.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4.2.1	Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Bratislave.....	22
4.2.2	Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Košiciach.....	23
4.2.3	Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Žiline	23
4.3	Výučba hry na akordeóne na vysokoškolskom stupni....	Chyba! Záložka nie je definovaná.
4.3.1	Vysoká škola múzických umení.....	Chyba! Záložka nie je definovaná.

5 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU A ICH PRÍNOS DO ROZVOJA ODBORU24

- 5.1 Bratislavská proveniencia **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 5.1.1 Marta Szökeová (10. august 1920, Budapešť – 26. september 2002, Bratislava) 25
- 5.2 Košická proveniencia..... **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 5.2.1 Vladimír Čuchran (20. október 1941, Levoča – 19. máj 2010, Košice) 25
- 5.2.2 Agnesa Čuchranová (* 19. január 1942, Turzovka)..... 26
- 5.3 Žilinská proveniencia..... **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 5.3.1 Milan Seidl (8. september 1930, Žilina – 31. október 2004, Žilina)..... 26
- 5.3.2 Miroslav Košnár (6. 7. 1938 Nové Mesto na Váhom – 2. 10. 2016 Žilina)..... 27

6 KOMPARATÍVNA AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA.....27

- 6.1 Česká akordeónová pedagogika..... **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 6.2 Nemecká akordeónová pedagogika **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 6.3 Poľská akordeónová pedagogika **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 6.4 Bajanová pedagogiku v Rusku..... **Chyba! Záložka nie je definovaná.**
- 6.5 Komparácia so slovenskou akordeónovou pedagogikou..... **Chyba! Záložka nie je definovaná.**

ZÁVER.....28

Zoznam použitej literatúry.....30

Prílohy.....
.....**Chyba! Záložka nie je definovaná.**

2 AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA V SYSTEMATIKE HUDOBNEJ PEDAGOGIKY

2.1 Akordeónová pedagogika ako subdisciplína inštrumentálnej a vokálnej pedagogiky

Akordeónovú pedagogiku tvoria nasledovné subdisciplíny:

1. Teória akordeónovej pedagogiky,
2. Akordeónová didaktika a metodika,
3. Dejiny akordeónovej pedagogiky a osobnosti akordeónovej pedagogiky,
4. Komparatívna akordeónová pedagogika,
5. Akordeónová psychológia a sociológia.

V predkladanej práci sme obsahovo naplnili prvé štyri subdisciplíny, ktoré tvoria komplex akordeónovej pedagogiky.

Pod pojmom *teória akordeónovej pedagogiky* chápeme metódy, prostriedky a formy výučby hry na akordeóne. Teória akordeónovej pedagogiky vytvára poznatkovú základňu procesu učenia (trénovania) jedinca v špecifickej akordeónovej interpretácii. Je to súbor poznatkov viažucich sa k akordeónu ako hlavnému predmetu výučby akordeónovej hry. V tejto disciplíne sa zaoberáme aj akordeónom z organologického hľadiska a prinášame informácie aj o ďalších nástrojoch tvoriacich súčasť vyučovacieho procesu (digitálny V-akordeón Roland a heligónka).

V kapitole 3 je rozpracovaná *akordeónová didaktika a metodika* ako ucelená systematická koncepcia výučby hry na akordeóne definovaná v legislatívnych materiáloch. Analyzuje základné metodické materiály, ktorými sú školy výučby akordeónovej hry, ktoré navzájom porovnáva (a tak zasahuje aj do disciplíny *komparatívna akordeónová pedagogika*), no dotýka sa aj obsahu výučby. Ten je tvorený inštruktívnou a koncertantnou literatúrou. Subdisciplína *akordeónová didaktika a metodika* ďalej rozpracováva základné metodické postupy pri výučbe akordeónovej hry.

Dejiny akordeónovej pedagogiky prinášajú informácie o vývoji postavenia akordeónu v umeleckom školstve. Dizertačná práca sa v kapitole 4 zameriava na všeobecné dejiny základného umeleckého školstva a na dejiny troch slovenských konzervatórií, ktoré výraznou mierou ovplyvnili vývoj akordeónovej pedagogiky na Slovensku. Boli to konzervatóriá v Bratislave, v Košiciach a v Žiline. Do tejto disciplíny patria aj osobnosti akordeónovej pedagogiky, kapitola 5, ktoré svojím pôsobením ovplyvnili smerovanie akordeónovej pedagogiky.

Komparatívna akordeónová pedagogika je rozpracovaná v kapitole 6. Komparácia je tu chápaná ako prezentácia významu, funkcie a miesta akordeónu v hudobnom školstve štyroch štátov – Česka, Nemecka, Poľska a Ruska. Práve tieto osvedčené pedagogiky vyplývali na formovanie slovenskej akordeónovej pedagogiky a pre pochopenie jej vývoja je nutné poznať ich špecifiká. Do tejto disciplíny je možné zaradiť aj kapitolu 3, ktorej čiastkové podkapitoly komparujú učebné osnovy a používané školy hry na akordeóne.

Poslednou disciplínou akordeónovej pedagogiky je *Akordeónová psychológia a sociológia*, ktorá vo svojej všeobecnej definícii pojednáva o psychologických a sociologických aspektoch výučby hry na akordeóne, no v práci zastúpená nie je.⁴ Psychológia si vyžaduje dlhodobý

⁴ Akordeónová psychológia a sociológia si svojimi cieľmi a predmetmi vyžadujú samostatný typ práce, ktorej ťažisko spočíva v kvalitatívnom výskume.

kvalitatívny výskum, nakoľko ide o žiaka, interpreta a jeho psychické a psychologické postupy či vo výučbe, alebo skôr v interpretačnej praxi najmä v budovaní koncertnej skúsenosti. Sociológia v súvislosti s akordeónom skúma prostredie výučby v škole, ale aj prípravu doma, vonkajšiu a vnútornú motiváciu žiaka, vzory akordeonistov, budovanie koncertnej skúsenosti, prezentácie na festivaloch a súťažiach ako špecifické sociálne prostredia so svojimi sociologickými kritériami.

3 TEÓRIA AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY

Teória akordeónovej pedagogiky je terminologickou základňou pre výučbu akordeónovej hry. Tvorí ju jednak charakteristika akordeónu z organologického hľadiska a dejiny vývoja nástroja a jeho postavenie nielen v slovenskom, ale aj celosvetovom meradle.

3.1 Akordeón z organologického hľadiska

Z organologického hľadiska zaraďujeme akordeón medzi viachlasé jazýčkové aerofóny. Tón sa na akordeóne tvorí kmitavým pohybom prierazných kovových jazýčkov.⁵ Toto kmitanie je spôsobené prúdiacim vzduchom, ktorý je buď nasávaný, alebo vytláčaný koženým mechom. Pre každý tón existujú dva jazýčky, jeden kmitá pri nasávaní a druhý pri vytlačovaní vzduchu. Ján Vičar definuje akordeón ako rovnozvučný chromatický nástroj, ktorý má pre každý kláves/gombík dva rovnaké jazýčky, a preto sa tón ťahom a tlakom mechu nemení.⁶

Akordeón sa skladá z troch základných častí. Tvorí ho statická melodická časť ovládaná pravou rukou, pri hre sa pohybujúca ľavá časť ovládaná ľavou rukou a mech, ktorý obe časti spája. Akordeón má obdĺžnikový tvar, a je upevnený na hráčových pleciach pomocou remeňov.

3.1.1 Typy nástrojov používaných v hudobno-pedagogickom procese

Na základných umeleckých školách na Slovensku sa až do 90. rokov na všetkých typoch hudobného školstva používal klávesový akordeón.⁷ Po zmene politického systému v r. 1990 sa aj na územie Slovenska z dôvodu väčšej medzinárodnej informovanosti a možnosti voľného pohybu dostali gombíkové nástroje zo zahraničia, najmä z Talianska. Vzhľadom na dopyt zaradila gombíkové akordeóny do svojho výrobného programu po roku 1990 aj firma

⁵ KATINA, Peter: Akordeón. In *Hudba*, 2008, roč. 3, č. IV., s. 10.

⁶ VIČAR, Jan: *Akordeon a jeho hudební uplatnění*. Praha : Panton, 1981. s. 9

⁷ Ponuka v predajniach hudobných nástrojov bola obmedzená len na klávesový akordeón, sporadicky v 70. rokoch bolo možné zakúpiť aj akordeón *Weltmeister* (*Stella*, výnimočne aj *Supita standard*) importovaný z firmy Weltmeister v Klingenthal. (zo spomienok Ireny Medňanskej).

Delicia v Hořoviciach.⁸ Narastajúci záujem o gombíkové akordeóny vychádza z ich väčších interpretačných možností a z možnosti obsiahnutia väčšieho rozsahu v pravej ruke. Rozloženie gombíkov umožňuje oveľa rýchlejšie technické napredovanie interpreta. Je to jeden z hlavných dôvodov, prečo si žiaci, ktorí sa hre na akordeóne chcú venovať profesionálne a študovať tento odbor na konzervatóriu, zakupujú predovšetkým akordeóny s gombíkmi v pravom diskante, aj keď ich finančná hodnota je v porovnaní s klávesovým nástrojom oveľa vyššia. Okrem toho sa v pedagogickej praxi čoraz častejšie objavujú aj digitálne V-akordeóny značky Roland, ktoré v porovnaní s akustickými akordeónmi disponujú hneď niekoľkými výhodami – nízkou hmotnosťou, flexibilitou hry a predovšetkým atraktivnosťou. V posledných rokoch je badateľný retrospektívny trend, stúpa totiž záujem o hru na heligónke.

3.2 Akordeón na území Slovenska

Na území Slovenska bol akordeón na začiatku 20. storočia vnímaný ako prostriedok lacnej zábavy. Spôsobilo to široké uplatnenie heligónky v slovenskej ľudovej hudbe. V 40. rokoch popularita akordeónu prudko stúpla, čo súviselo s obľubou tanga.⁹ Po druhej svetovej vojne sa vývoj uberal podľa sovietskeho modelu, čo v praxi znamenalo, že akordeón bol najčastejšie využívaný na hru častušiek a budovateľských piesní.¹⁰ Vďaka prepojeniu nástroja s kultúrnou ideológiou sa mu v 50. rokoch 20. storočia dostalo masovej podpory v školstve a popri husliach a klavíri sa začal vyučovať aj na novovznikajúcich umeleckých školách začal vyučovať aj akordeón.

Významným medzníkom vo vnímaní akordeónu hudobným publikom boli 60. roky 20. storočia, kedy sa do povedomia hudobnej verejnosti dostáva zánietení interpret a pedagógovia ako Vladimír Čuchran (1941 – 2010), Miroslav Košnár (1938 – 2016) alebo Marta Szökeová (1920 – 2002). Vďaka mechovej tónotvorbe sa interpretácia stala kultivovanejšou a estetický ideál akordeónového tónu sa zmenil.

⁸ Firma DELICIA accordions s. r. o. je česká firma, ktorá vyrába nielen klávesové a gombíkové akordeóny, ale aj heligónky rôznych typov. Počiatky výroby siahajú do roku 1920. In: *Delicia* [Historie značky DELICIA]. [online]. 2019. [cit. 03-04-2019]. Dostupné z: <https://www.delicia.cz/historie-znacky-delicia/>

⁹ Pre instrumentálne zoskupenia hrajúce tango bola charakteristická prítomnosť španielskych gitár a akordeónu (prípadne bandoneónu). In: MATZNER, Antonín – POLEDŇÁK, Ivan – WASENBERGER, Igor a kol.: *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby I*. Praha : Supraphon, 1983. s. 350.

¹⁰ Častušky a budovateľské (mierové, masové) piesne sú najvýraznejším hudobným prejavom obdobia po roku 1945, kedy na území Česko-Slovenska došlo k zmene politického zriadenia. In: MATZNER, Antonín – POLEDŇÁK, Ivan – WASENBERGER, Igor a kol.: *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby I*. Praha : Supraphon, 1983. s. 221 – 222.

Popularita akordeónu kulminovala v 70. – 80. rokoch 20. storočia. Hra na akordeóne sa v tom čase vyučovala takmer na každej základnej umeleckej škole, na troch slovenských konzervatóriách (v Bratislave, Žiline a v Košiciach) a vďaka iniciatíve Marty Szökeovej v roku 1971 zaradila tento predmet do svojich učebných plánov ako jediná vysoká škola v bývalom Česko-Slovensku aj VŠMU.¹¹

V súvislosti so zmenou spoločenského zriadenia vzniklo v 90. rokoch niekoľko nových umeleckých vzdelávacích inštitúcií, či už štátneho, alebo súkromného charakteru.

V súčasnosti je možné študovať akordeón na takmer každej základnej umeleckej škole. Štúdium hry na akordeóne ponúkajú aj konzervatória v Bratislave, Žiline, Banskej Bystrici, Košiciach, Topoľčanoch a v Nitre. Umelecké vysokoškolské vzdelanie v akordeónovej hre môžu záujemci získať na VŠMU v Bratislave alebo na AU v Banskej Bystrici a možnosť štúdia ponúkajú aj niektoré pedagogické fakulty v odbore učiteľstvo hudobného umenia.¹²

4 AKORDEÓNOVÁ DIDAKTIKA A METODIKA

Vzhľadom na to, že akordeón bol považovaný za nástroj nízkej umeleckej hodnoty, nemá tak rozpracovanú didaktiku a metodiku ako napríklad klasické nástroje klavír a husle. Keďže sa dlho kryštalizovala jeho konštrukčná podoba, menil sa aj spôsob držania nástroja, jeho upevnenie na hráčovom tele a názory na prácu s mechom. Neexistovala ani jednotná stratégia výučby, pred vznikom umeleckého školstva potreba systematickej výučby vyžadovaná nebola a potom zase absentovali kvalifikovaní pedagógovia. Hoci neskôr boli potrební pedagógovia preškolení prostredníctvom rôznych kurzov najmä z klaviristov a organistov, za kvalifikovaných pedagógov však považujeme až absolventov vyšších hudobných škôl a konzervatórií.

Zlomovým obdobím pre vývoj slovenskej akordeónovej didaktiky a metodiky boli 60. roky 20. storočia, kedy boli uskutočnené celoslovenské školenia učiteľov LŠU organizované Ministerstvom školstva a kultúry. Ich cieľom bolo preškoliť pedagógov a oboznámiť ich nielen s novou nemeckou metódou tvorenia tónu, mechovej artikulácie a frázovania, ktorú na Slovensko priniesla Marta Szökeová, ale aj s novým spôsobom uchopenia nástroja.

4.1 Akordeónová didaktika

¹¹ PUŠKÁŠ, Jozef – ŠIMONOVÁ, Dominika: *Vysoká škola múzických umení v Bratislave 1949 – 2009*. Bratislava : Slovart. 2009. s 60.

¹² Hru na akordeóne je možné študovať napríklad na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre, alebo na Prešovskej univerzite v Prešove.

Akordeónová didaktika stanovuje metódy výučby hry na akordeóne pre danú vekovú skupinu žiakov. Metódy a formy výučby sú zakotvené v školských dokumentoch. Pod pojmom školské dokumenty rozumieme dokumenty, podľa ktorých je organizované štúdium na základnom a strednom stupni umeleckého vzdelávania. Ide o rámcové učebné plány, učebné osnovy pre predmet hra na akordeóne, ktoré majú od r. 2015 ukotvenie vo výkonových a obsahových štandardoch.

4.1.1 Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na úrovni základného umeleckého školstva

Prvými školskými dokumentmi pre výučbu akordeónovej hry boli učebné osnovy z roku 1965. Progresívne spôsoby výučby akcentujú dočasné učebné osnovy z roku 1981. V roku 1995 vznikli nové učebné osnovy, ktoré v mnohom čerpali z učebných osnov z 80. rokov. V súčasnosti je platný IŠVP, v ktorom sú definované výkonové a obsahové štandardy, no absentuje zoznam literatúry, z ktorého môže pedagóg pri výučbe čerpať. Aj preto sa väčšina pedagógov riadi učebnými osnovami vydanými v roku 1995, ktoré obsahujú konkrétne definovaný obsah vzdelávania.

Obsah vzdelávania, stanovený učebnými osnovami môžeme rozdeliť do niekoľkých kategórií. Konkrétne vypísané ich nájdeme vo všetkých školských dokumentoch okrem IŠVP, ktorý však obsahuje výkonové a obsahové štandardy, čím viac akcentuje individualitu vyučovacieho procesu. Ide o kategórie: *technické cvičenia* (takáto kategória vo forme presne vypísaných cvičení sa nachádza len v učebných osnovách z roku 1965), *stupnice* a *akordy* (túto kategóriu obsahujú všetky analyzované učebné osnovy okrem IŠVP), *odporúčané školy* a *prednesová literatúra*.

1.1.1 Školské dokumenty pre výučbu hry na akordeóne na strednom stupni hudobného vzdelávania

Hra na akordeóne sa na konzervatóriu začala vyučovať v 50. rokoch 20. storočia, no vyučovací proces nebol riadený žiadnymi legislatívnymi materiálmi. Akordeón bol dlho považovaný za ľudový nástroj, a tak sa pristupovalo aj k výučbe. Pedagógmi boli väčšinou klaviristi alebo organisti.

Zmena prišla v 70. rokoch 20. storočia, kedy bol zásluhou Marty Szökeovej akordeón vyčlenený z Oddelenia ľudových nástrojov a bolo založené samostatné Akordeónové oddelenie. V roku 1971 boli schválené prvé učebné osnovy pre odbor hra na akordeóne, ktoré

reflektovali aktuálne trendy akordeónovej pedagogiky, akými bolo zavádzanie Kriegovej metódy práce s meчом. Podľa týchto učebných osnov sa vyučovací proces riadil až do roku 2015¹³, kedy bol schválený ŠVP pre jednotlivé predmety v ZUŠ.

Absencia školských dokumentov bola spôsobená tým, že vyučovací proces jednak rešpektoval individualitu žiaka a po druhé sa pedagógovia pridržali klavírnej metodiky. Pedagógovia, ktorých počet nebol vzhľadom na existenciu troch slovenských konzervatórií vysoký, sa každoročne stretávali na súťažných prehliadkach spojených s metodickými seminármi. Obsahom týchto seminárov bolo určenie rámcových plánov pre jednotlivé ročníky konzervatória so stanovením dosiahnutia minimálnej technickej úrovne, zadania prednesovej literatúry (tú tvorili polyfónne skladby k klavírnej, čembalovej alebo organovej literatúry, transkripcie a pôvodné akordeónové kompozície).

4.2 Akordeónová metodika

Akordeónová metodika vychádza z akordeónovej didaktiky. Je to veda o vyučovaní hry na akordeóne. Hlavnými metodickými materiálmi sú školy hry na akordeóne a inštruktívna literatúra.

4.2.1 Základné metodické postupy pri výučbe hry na akordeóne

Manipulácia s nástrojom a jeho správne uchopenie

Základnou požiadavkou hry na akordeóne je správne uchopenie nástroja a uvoľnenosť hracieho aparátu. Pri hre na akordeóne by mal interpret sedieť a váha celého nástroja má spočívať na ľavej nohe. Nástroj je upevnený na hráčových ramenách pomocou remeňov.¹⁴

Nasadenie a ukončenie tónu

Základnou požiadavkou správnej akordeónovej artikulácie je nasadenie a ukončenie tónu. Problematika nasadenia a ukončenia tónu úzko súvisí s koordináciou mečového pohybu a prstovej artikulácie. Spôsoby nasadenia a ukončenia tónu poznáme tri: mäkké nasadenie a ukončenie tónu, rovné nasadenie a ukončenie tónu a ostré nasadenie a ukončenie tónu.

¹³ ŠVP pre regionálne školstvo boli schválené v reforme v r. 2008, ale nie pre ZUŠ. Pre ZUŠ, jednotlivé nástroje a ostatné predmety sa kompletný ŠVP objavil až v r. 2015, kedy už ostatné typy škôl realizovali revíziu ŠVP z r. 2008/2009.

¹⁴ V súčasnosti sú na trhu dostupné remene s mäkkou podšívkou, ktorá hráča na krku nereže a nespôsobuje nepríjemné pocity počas hry (odieranie krku a podobne).

Prstová a mechová artikulácia

V procese vývoja akordeónovej metodiky sa vykryštalizovali tri spôsoby techniky akordeónovej interpretácie. Pri *mechovej artikulácii* hrá hlavnú úlohu mech. Interpret najprv stlačí daný kláves a vzápätí pohne mechu s požadovanou intenzitou. Ukončenie tónu sa realizuje prostredníctvom zastavenia pohybu mechu. Pri *prstovej artikulácii* je prioritou práca prstov. Tón zaznieva a doznieva v závislosti od dotyku kláves. Pohyb mechu je zastavený až potom, ako prst opustí kláves. Posledným spôsobom je kombinácia oboch techník – *prstovo-mechová artikulácia*. Nasadenie aj ukončenie tónu je realizované ako simultánna práca prstov aj pohybu mechu.¹⁵

Frázovanie

Frázovanie patrí k základným atribútom, ktoré určujú umelecký prednes. Kým spevák má presne určené miesta, kde naberá dych a huslista má detailne vypracovanú techniku vedenia sláčika a smykov, akordeonista musí mať presne vypracované frázovanie pomocou obratu mechu a mechovej artikulácie. Vypracovanie frázy v skladbách na základe prstovej, mechovej a kombinovanej artikulácie so zapojením emocionálnych predstáv a tvorivej fantázie interpreta je najdôležitejším momentom vysokej umeleckej reprodukcie.¹⁶

Prstoklad

Definovanie správneho prstokladu je podmienkou pre technicky dokonalú interpretáciu, pretože správne frázovanie a artikulácia sú podmienená správnym prstokladom¹⁷, ktorý je zároveň základom intonačnej čistej interpretácie. Pri akordeónovej interpretácii rozlišujeme prstoklad pravej a ľavej ruky a špecifikom je tzv. registrový prstoklad.

4.2.2 Notový materiál

Notový materiál pre výučbu hry na akordeóne tvoria školy hry na akordeóne, inštruktívna literatúra a koncertantná literatúra.

Školy hry na akordeóne

Jozef VAŠICA: Praktická škola hry na akordeóne

¹⁵ ČUCHRAN, Vladimír: *Umenie akordeónovej hry*. Banská Bystrica : Akadémia umení, 2008. s. 7.

¹⁶ FICKEROVÁ, Viera: *Vymedzenie špecifickej metodickéj problematiky pri výučbe akordeónu so zameraním na históriu nástroja*. Bratislava : Krajský pedagogický ústav, 1983. s. 32 – 48.

¹⁷ Pod správnym prstokladom máme na mysli autentický akordeónový prstoklad, nie adaptáciu klavírneho prstokladu pre akordeón.

Učebnica bola prvýkrát vydaná v roku 1952 pod názvom Praktická škola na pianovú harmoniku. Je zostavená prevažne zo skladbičiek a cvičení Jozefa Vašicu, ale sú v nej využité aj použil ľudové piesne a transkripcie iných autorov. Učebnica je určená pre výučbu hry na klávesovom akordeóne a vychádza z klavírnej metodiky.

Ilja HAVLÍČEK – Františka MACHALÍČKOVÁ – Ján ONDRUŠ: *Škola hry na harmoniku (Schule für Akkordeon)*

Akordeónová škola, ktorej autormi sú traja akordeónoví pedagógovia, vyšla v roku 1964 v Prahe. Je písaná dvojjazyčne a je zložená z dvoch častí. Prvá časť je zameraná na zdokonaľovanie techniky pravej a ľavej ruky zvlášť. V druhej časti sa nachádzajú cvičenia venujúce sa nácviku sprievodných akordov v ľavej ruke. Druhá časť je venovaná hre sprievodných akordov, kde si žiak zároveň nacvičuje správny spôsob hry od základov.

J. DEMJAN – B. LENKO – M. URDOVÁ – I. VLAKH: *Škola hry na akordeóne*

Najnovšia škola bola vydaná v roku 2009. Cvičenia sú určené tak klávesovému, ako aj gombíkovému akordeónu a škola sa zameriava na zrovnoprávenie postavenia oboch rúk (ľavá ruka nie je uvedená len ako sprievod). Škola sa skladá z dvoch dielov, prvý sa zaoberá hrou pravej a ľavej ruky zvlášť, v druhom sa pristupuje ku hre spolu, pričom tento diel sa člení na melodickú a akordickú časť. Pri cvičeniach sú vypísané prstoklady pre klávesový, ale aj gombíkový akordeón (B-griff).

Inštruktívna literatúra slovenských autorov

Ako inštruktívna literatúra¹⁸ sa v učebných osnovách odporúčajú jednak etudy napísané Jánom Ondrušom, alebo pre akordeón upravené Czerneho etudy. Nájdeme tam aj *Zborník viachlasých skladieb* od Štefana Eperješiho. Ide o polyfónne skladby, ktoré vznikli jeho spoluprácou s východoslovenským skladateľom Jozefom Podprockým. V učebných osnovách sa však nenachádza inštruktívna literatúra Miroslava Košnára, spracovaná inovačnou metódou kódovej notácie, ktorá bola vydaná v roku 1997 a vďaka svojmu motivačnému aspektu je pomerne často využívaná vo vyučovacom procese.

Inštruktívna literatúra Jozefa Podprockého je zameraná na nácvik jednotlivých techník akordeónovej artikulácie a na osvojenie si hry melodickými basmi. Ide o drobné kompozície,

¹⁸ Inštruktívna literatúra je hudobná literatúra určená technicky menej pokročilým hráčom, väčšinou deťom, ktoré sa učia hrať s cieľom zdokonaľiť ich techniku.

vo väčšine prípadov v piesňovej forme, komponované v jasnej a nekomplikovanej polyfonickej faktúre. Námety čerpá zo slovenského hudobného folklóru. Oproti tomu inštruktívna literatúra Miroslava Košnára je zameraná na motiváciu žiaka a na elimináciu problémov spojených so začiatkom hry na akordeóne (orientácia na pravom a ľavom korpuse nástroja bez zrakovej kontroly, čítanie nôt, demotivácia z cvičení etudového charakteru). Neakcentuje prácu s mechom ani rozvoj ľavej ruky, podporuje však hru spamäti. Námety čerpá tiež zo slovenského hudobného folklóru.

Koncertantná literatúra slovenských autorov

Akordeón prenikol do povedomia slovenských hudobných skladateľov v 50. rokoch 20. storočia, no najviac skladieb vzniklo v 70. rokoch 20. storočia. Bolo to podmienené jednak zmenou estetického ideálu akordeónového tónu a na druhej strane koncertnou aktivitou absolventov konzervatórií a VŠMU a ich úspechmi na medzinárodných súťažiach.

Jednou z výrazných osobností, ktoré tvorili akordeónové kompozície bol Juraj Hatrík. Pre akordeón začal tvoriť v roku 1965 na podnet Vladimíra Čuchrana. Postupne, v súvislosti s rozvojom akordeónovej kultúry na Slovensku (do praxe sa dostávali akordeóny s melodickými basmi, rozvíjala sa pedagogická činnosť, pribudli profesionálni interpreti ako Tibor Rácz alebo Rajmund Kákoni) napísal Juraj Hatrík viacero originálnych skladieb pre akordeón.¹⁹

Juraj Hatrík patrí k neobyčajne plodným slovenským skladateľom. Vytvoril nielen viacero kompozícií s pedagogickým presahom, ale aj originálne skladby pre akordeón, ktoré sa rýchlo včlenili do európskeho hudobného kontextu a stali sa súčasťou repertoáru nielen európskych interpretov. Tým, že bol v neustálom kontakte so špičkovými československými interpretmi, sa dokonale oboznámil s nástrojovou problematikou. Vznikli tak diela novej kvality, vychádzajúce s maximálneho využitia technicko-umeleckých možností akordeónu.²⁰

5 DEJINY AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU

Pre kryštalizáciu slovenskej akordeónovej pedagogiky boli najvýznamnejšie tri Konzervatóriá – bratislavské, žilinské a košické, ktoré sa zameriavali nielen na výchovu a vzdelávanie

¹⁹ LENKO, Boris: *Juraj Hatrík a jeho kontrapunktická tvorba pre akordeón*. [Diplomová práca] Bratislava : VŠMU, 1988. s. 9.

²⁰ JANUŠ, Naďa: *Akordeónové dielo Juraja Hatríka (a jeho význam v svetovej literatúre)*. [Diplomová práca] Bratislava : VŠMU, 1980. s. 22 – 23.

mladých koncertných interpretov, ale aj na prípravu budúcich učiteľov hry na akordeóne pre základný stupeň vzdelávania.

5.1 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Bratislave

Akordeón sa začal na Konzervatóriu v Bratislave vyučovať v školskom roku 1952/1953. Konzervatórium nedisponovalo samostatným akordeónovým oddelením, výučba akordeónu patrila pod kompetencie Oddelenia ľudových nástrojov.²¹ Prvým pedagógom hry na akordeóne na bratislavskom Konzervatóriu bol **Lubomír Harry Stach**. Vďaka nemu už v roku 1956 absolvovala prvá akordeonistka – Nad'a Varínska, rod. Novotná. Na Konzervatóriu až do svojej smrti pôsobil aj **Ján Ondruš** (1920 – 1973), Svojou pedagogickou činnosťou, ale aj vytvorením viacerých pedagogických a koncertantných²² diel určil ďalšie smerovanie akordeónovej pedagogiky v Bratislave.

Výraznou mierou ovplyvnila vývoj akordeónovej pedagogiky nielen v Bratislave, ale aj na Slovensku **Marta Szökeová** (1920 – 2002), ktorá do výchovno-vzdelávacieho procesu priniesla tzv. Kriegovu metodiku artikulácie a frázovania. Ďalším medzníkom vo vývoji akordeónového oddelenia je jeho vyčlenenie z Oddelenia ľudových nástrojov podľa reformy školstva z roku 1974.²³

Ďalej na konzervatóriu vyučovali **Peter Vereš**, **Nad'a Varínska**, **Martin Kubálek**, **Valerián Tokár** a **Viera Oslanská-Fickerová** (1944 – 1994), ktorá je autorkou publikácie *Vymedzenie špecifickej metodickéj problematiky pri výučbe akordeónu so zameraním na históriu nástroja* a niekoľkých metodických materiálov. Spolu s Martou Szökeovou ju radíme k priekopníkom progresívnej mechovej techniky a kultivovanej akordeónovej tónotvorby. Zaslúžila sa o vznik niekoľkých originálnych skladieb pre akordeón.²⁴

Koncom 80. rokov 20. storočia sa súčasťou pedagogického zboru stal **Tibor Rácz** (*1953), žiak Marty Szökeovej. Okrem neho hru na akordeóne vyučuje na Konzervatóriu v Bratislave

²¹ Časté využívanie akordeónu a heligónky v ľudovej hudbe spôsobilo, že tieto nástroje boli vnímané ako nástroje ľudové a tak sa pristupovalo aj k ich výučbe.

²² Vytvoril tieto kompozície: *Koncertantný triptych pre akordeón a symfonický orchester* (1959), *Gäderskou dolinou* (1959), *Tarantella* (1959), *Nálad - rapsodické intermezzo pre sólový akordeón a sláčikový orchester* (1959), *Toccara quasi una Phantasie – pre barytónový akordeón* (1970). In: BLICHA, Róbert : *Vývoj slovenskej akordeónovej školy*. [Diplomová práca] Bratislava : VŠMU, 1994. s. 12

²³ *Konzervatórium v Bratislave*. História odboru [online] 2019 [cit 07-04-2019]. Dostupné na internete: [http://www.konzervatorium.sk/odbor/akordeonovy-odbor/historia-odbor/](http://www.konzervatorium.sk/odbor/akordeonovy-odbor/historia-odboru/)

²⁴ RÁČZ, Tibor: Za Vierou Fickerovou. In: *Hudobný život*, 1994, č. 2. s. 2.

ešte **Peter Celec**, absolvent košického Konzervatória, ktorý v štúdiu hry na akordeóne neskôr pokračoval na VŠMU.²⁵

5.2 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Košiciach

Prví dvaja žiaci v odbore hra na akordeóne boli na školu prijatí v školskom roku 1954/1955 avšak pre nevhodnosť učebných osnov (ktoré boli len aplikáciou klavírnej metodiky) boli priradení na iné nástroje. Napriek tomu bol o hru na akordeóne veľký záujem a tak bolo v školskom roku 1955/1956 otvorené akordeónové oddelenie Konzervatória v Košiciach. Jeho vedením bol dňom 10. 11. 1955 poverený **Imrich Škripko**, ktorý hru na akordeóne vyučoval až do roku 1986.

Od roku 1956/1957 začal ako externý pedagóg v Košiciach vyučovať **Ladislav Salaj**. V roku 1963 sa interným pedagógom stal jeho odchovanec **Vladimír Čuchran**, ktorý sa významnou mierou zaslúžil o budovanie košickej akordeónovej školy. V tom istom roku nastúpil aj **Jozef Hybler**.

Radu hudobníkov vychovala aj **Agnesa Čuchranová** (*1942), ktorá vyučovala na Konzervatóriu od roku 1966 externe a od roku 1976 interne až do odchodu do dôchodku v roku 1999.

V rokoch 1971 – 1979 vyučoval hru na akordeóne aj **Štefan Eperješi**. V akordeónovom oddelení v rokoch 1974 – 1987 pôsobil **Peter Škvarenina**, ktorý okrem hry na akordeóne vyučoval aj zborové dirigovanie. Od roku 1974 tam čiastočne pôsobil aj **František Majcher**. V roku 1997 bol na miesto pedagóga akordeónovej hry prijatý **Jozef Demjan**,²⁶ ktorý hru na akordeóne vyučuje dodnes.²⁷

5.3 Výučba akordeónu na Konzervatóriu v Žiline

V druhom roku existencie Pedagogického oddelenia pri Hudobnej škole (školský rok 1952/1953) bol na štúdium prijatý prvý záujemca o štúdium hry na akordeóne, a tým sa datuje vznik akordeónového oddelenia. Do školského roku 1970/1971 sa ale nazývalo Oddelením

²⁵ *Konzervatórium v Bratislave*. História odboru [online] 2019 [cit 07-04-2019]. Dostupné na internete: [http://www.konzervatorium.sk/odbor/akordeonovy-odbor/historia-odbor/](http://www.konzervatorium.sk/odbor/akordeonovy-odbor/historia-odboru/)

²⁶ ČUCHRAN, Vladimír: Akordeónové oddelenie. In: *Konzervatórium Košice 1951 – 2001*. Košice : Nadácia Konzervatória v Košiciach, 2001. str. 150 – 151.

²⁷ Jozef Demjan je jediným pedagógom akordeónu na najstaršom košickom konzervatóriu, v porovnaní s dvoma či troma pedagógmi pred r. 1990. Je to dôkazom poklesu záujmu o štúdium hry na akordeóne a vzniku nových konzervatórií, napr. v Košiciach sú ďalšie dve konzervatória, kam sa študenti môžu prihlásiť.

ľudových nástrojov a okrem výučby hry na akordeóne zabezpečovalo aj výučbu hry na cimbele a gitare.

Ako prvý vyučoval hru na akordeóne a v súvislosti s tým aj hru z listu **Richard Bednárík**, ktorý však po dvoch rokoch tragicky zahynul a jeho žiaci boli preradení do triedy **Milana Seidla** (1930 – 2004), ktorý bol do pedagogického zboru prijatý v roku 1953. V školskom roku 1962/1963 začal v Oddelení ľudových nástrojov vyučovať **Dezider Harvan** (1934 – 1989), rodák z Heľpy.²⁸ Jeho žiaci, ako Ivan Košnár, Róbert Tatár a neskôr Ľudovít Stranianek dosahovali na súťažiach veľmi dobré výsledky.²⁹

O rok neskôr prišiel na Konzervatórium **Miroslav Košnár** (1938 – 2016). Krátke obdobie od r.1971 – 1973 vyučovala pridružené akordeónové predmety **Irena Medňanská** (*1950), rod. Glogovská.³⁰ Ďalší pedagóg, **Anton Pittner** (*1941) prišiel na školu v roku 1975. Dva roky vyučoval externe a od roku 1977 sa stal interným učiteľom. Od roku 1988 žije v Stuttgarte.³¹

V roku 1979 sa rady učiteľov akordeónovej hry sa rozšírili o **Igora Gajana** (*1957). V školskom roku 1988/1989 bola ako pedagogička akordeónovej hry prijatá **Jarmila Luptovská** (*1965), ktorá na Konzervatóriu učila popri štúdiu na VŠMU. V októbri 1995 z Konzervatória odišla a na jej miesto nastúpil jej bývalý žiak **Martin Ďuriš** (*1975).³²

Janka Halačová (*1960) pôsobí na Konzervatóriu v Žiline od roku 1994 a od roku 2005 je vedúcou oddelenia. Členkou pedagogického zboru je od roku 1998 aj **Mária Mártonová Kormanová** (*1975). Posledná zmena v pedagogickom obsadení nastala v školskom roku 2009/2010, kedy začal hru na akordeóne vyučovať **Ivan Hudec** (*1976).³³

6 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI AKORDEÓNOVEJ PEDAGOGIKY NA SLOVENSKU A ICH PRÍNOS DO ROZVOJA ODBORU

²⁸ Okrem metodickéj práce pre učiteľov hry na akordeóne sa venoval aj úpravám slovenských ľudových piesní pre akordeón. Je autorom zbierky *Na ľudovú nótu* (1987), ktorá obsahuje polyfónne úpravy slovenských ľudových piesní.

²⁹ CSÉFALVAYOVÁ, Silvia: *Pedagógovia akordeónového oddelenia žilinského Konzervatória* [Záverečná seminárna práca]. Žilina : Konzervatórium v Žiline, 2009. s 23 - 30.

³⁰ Irena Medňanská, rod. Glogovská vyučovala po absolútoriu v rokoch 1971 – 1973, kedy odišla študovať na Vysokú školu Franza Liszta do Weimaru do triedy Imgaard Slota-Krieg.

³¹ Anton Pittner so svojou manželkou Elenou Pittnerovou, rod. Leporisovou, učiteľkou klavírnej hry na žilinskom konzervatóriu a výbornou korepetítorkou (práve ona realizovala klavírny sprievod, pokiaľ bol u akordeonistov potrebný), sa snažili o emigráciu do Nemecka, čo im vtedajší režim nedovolil a naviac ich za toto rozhodnutie prenasledoval. Povoľenie na vystaňovanie z Československa dostali v r. 1988, krátko pred pádom socialistického režimu. (zo spomienok Ireny Medňanskej).

³² Pedagógovia akordeónového oddelenia. In: *Konzervatórium v Žiline 1951 – 1981*. Bulletin k 30. výročiu školy.

³³ HALAČOVÁ, Janka: Oddelenie hry na akordeóne. In: *60 rokov. Konzervatórium Žilina 1951 – 2011*. 2011. Konzervatórium Žilina: Žilina, str. 28 – 30.

Akordeónovú pedagogiku na Slovensku výrazne formovali, najmä od 60. rokov 20. storočia viaceré osobnosti. K propagácii inovatívnej metodiky z Nemecka a jej aplikácii v slovenskom prostredí prispela najmä Marta Szökeová z bratislavského Konzervatória. Vo východoslovenskom regióne ovplyvňovali kryštalizáciu akordeónovej pedagogiky manželia Agnesa a Vladimír Čuchranovci. Na žilinskom Konzervatóriu prispievali k budovaniu akordeónovej predovšetkým Milan Seidl a Miroslav Košnár.

6.1 Marta Szökeová (10. august 1920, Budapešť – 26. september 2002, Bratislava)

Najväčší prínos Marty Szökeovej spočíva v propagácii nového spôsobu mechovej artikulácie. Vďaka takejto detailnej a uvedomelej práci s mechom je akordeón schopný na vysokej umeleckej úrovni interpretovať diela všetkých štýlových období rôznej technickej a výrazovej náročnosti. Aj toto prispelo k zotieraniu predsudkov a k etablovaniu akordeónu ako koncertného nástroja. Zakladateľský význam má jej pedagogická činnosť. Vďaka jej úsiliu sa v roku 1971 začal akordeón vyučovať aj na VŠMU v Bratislave..³⁴

Vďaka Marte Szökeovej a jej pedagogickej činnosti sa akordeón v priebehu dvadsiatich rokov zmenil z ľudového nástroja na nástroj koncertantný. Bola zakladateľkou klasického akordeónového oddelenia na Konzervatóriu v Bratislave a jej zásluhou sa akordeón dostal aj na Vysokú školu múzických umení v Bratislave. Jej prácu ocenili aj v zahraničí. Od roku 1971 do roku 1980 bola prezidentkou medzinárodnej súťaže Svetovej konfederácie akordeonistov C. M. A so sídlom v Taliansku. Svojou pedagogickou činnosťou sa zaslúžila o vznik výraznej slovenskej akordeónovej školy.³⁵

6.2 Vladimír Čuchran (20. október 1941, Levoča – 19. máj 2010, Košice)

Vladimír Čuchran bol vynikajúcim interpretom. Svojou bohatou umeleckou činnosťou sa zaslúžil na jednej strane o to, aby verejnosť začala vnímať akordeón ako nástroj patriaci aj na koncertné pódia, ale na druhej strane, aby si aj skladatelia uvedomovali bohaté interpretačné možnosti akordeónu.

Vladimír Čuchran sa vždy snažil o objavnosť repertoáru, do dramaturgie svojich recitálov zaraďoval diela svojich súčasníkov a interpretoval pôvodnú akordeónovú literatúru. Jeho

³⁴ VACULČIAK, Martin: *Prínos profesorky Marty Szökeovej pre rozvoj akordeónovej hry na Slovensku*. [Diplomová práca] Bratislava : Vysoká škola múzických umení, 1991. s. 13.

³⁵ KÁKONI, Rajmund, 1990. V službách akordeónu. In : *Hudobný život*. 1990, č. 24, s. 7.

cieľom bolo presvedčiť obecnosť, že aj taký zaznávaný nástroj, akým akordeón v tej dobe bol, je vhodný na interpretáciu umeleckej hudby.³⁶

Bol typom pedagóga – interpreta. Svojim študentom sa snažil vyberať skladby zo svojho repertoáru a tak im mohol poradiť nielen z pohľadu pedagóga, ale aj z pohľadu interpreta. Pri vyučovaní kladol dôraz na prísnu disciplínu a verné dodržiavanie hudobného textu. Vyžadoval dokonalé oboznámenie sa s hudobným textom, agogickú slobodu pripúšťal až vo vyšších ročníkoch.

6.3 Agnesa Čuchranová (* 19. január 1942, Turzovka)

Ako prvá pedagogička košického Konzervatória uvádzala do praxe inovatívnu Kriegovu metódu, s ktorou sa zoznámila nielen prostredníctvom účasti na celoslovenskom školení učiteľov akordeónovej hry, ktoré organizovala Marta Szökeová v Starom Smokovci ale aj vďaka osobným konzultáciám s Martou Szökeovou. Bola si vedomá toho, že nových adeptov akordeónovej hry (potenciálnych uchádzačov o štúdium na VŠMU) je nutné vychovávať podľa progresívnejších metód a začala novú mechovú techniku propagovať vo východoslovenskom regióne. Aj s prihliadnutím na tieto okolnosti sa stala spoluautorkou návrhu nových učebných osnov v hre na akordeóne.

Za dôležité medzníky, ktoré ovplyvnili jej pedagogickú prácu, považuje: „*Jednoznačne to bol nástroj s barytónovými (melodickými basmi), s ktorým som sa zoznámila okolo roku 1970 ešte na LŠU v Košiciach, Kováčska. Vtedy som využila každú voľnú chvíľu, aby som si nástroj 'osvojila' a preskúmala ho. Ďalej to bola Medzinárodná súťaž v Klingenthale, kde ma ohúrili živé, majstrovské vystúpenia ruských bayanistov.*“³⁷

6.4 Milan Seidl (8. september 1930, Žilina – 31. október 2004, Žilina)

Bol hudobník – praktik. Mal zmysel pre výstavbu diela a hudobný vkus. Jeho interpretácia sa vyznačovala muzikalitou, rytmickou presnosťou, veľkou disciplínou, premyslenosťou, citlivosťou a kultúrou pri ponímaní skladby. Absolvoval niekoľko verejných koncertov (vo svojom osobnom zápisníku si ich počas obdobia 1948 – 1962 zaevidoval 643).

³⁶ ČURILLA, Štefan: *Vladimír Čuchran – akordeón ako poslanie a vášeň*. Prešov : Prešovský hudobný spolok Súzvuk, 2018. str. 59 – 60.

³⁷ ČUCHRANOVÁ, Agnesa. *Dôležité nové medzníky, ktoré posunuli u mňa odbornú pedagogickú prácu*. 2019. Rukopis.

Od roku 1969 bol vo funkcii zástupcu riaditeľa školy a v roku 1979 bol menovaný riaditeľom Žilinského konzervatória.³⁸ Bol zakladateľom akordeónového oddelenia tejto školy, členom porôt akordeónových súťaží a a členom pedagogických komisií (skúšku z akordeónu skladala u neho aj Marta Szökeová) a uznávanou autoritou v oblasti výučby hry na akordeóne (bol jedným zo zostavovateľov učebných osnov pre konzervatóriá).

6.5 Miroslav Košnár (6. 7. 1938 Nové Mesto na Váhom – 2. 10. 2016 Žilina)

Prínosom Miroslava Košnára bolo orientovanie akordeónovej pedagogiky žilinského Konzervatória na zahraničné trendy. Vďaka kontaktom so zahraničnými pedagógmi, ktoré získal účasťou na medzinárodných súťažiach, sa mu podarilo vybudovať vlastný notový archív obsahujúci kompozície schopné konkurencie na poli medzinárodných súťaží. Pravidelne sa zúčastňoval súťaže Tage der Harmonika v Klingenthal, a vďaka tomu nadviazal kontakty nielen so svetovými pedagógmi, ale aj s akordeónovými konštruktérmi z firmy Weltmeister, Kvalitné koncertné akordeóny značky Weltmeister Supita B sa tak dostali aj medzi Košnárových študentov.

Prínosom Miroslava Košnára je založenie akordeónového festivalu *Euromusette-Goldentango*, ktorý sa každoročne koná v Rajeckých Tepliciach a je koncipovaný ako medzinárodná súťaž v rôznych kategóriách..³⁹ Pre potreby tohto festivalu vytvoril Miroslav Košnár niekoľko stoviek skladbičiek inštruktívneho charakteru určených pre sólo akordeón alebo pre komorné zoskupenia, pričom ponúka aj variabilitu obsadenia komorných zoskupení a nebráni sa ani možnosti improvizácie.

7 KOMPARATÍVNA AKORDEÓNOVÁ PEDAGOGIKA

Úlohou komparatívnej akordeónovej pedagogiky je porovnávať vyučovacie systémy a používané metódy v procese výučby hry na akordeóne v jednotlivých krajinách a poznatky získané takouto komparáciou selektovať a pozitívne výsledky aplikovať do vyučovacieho procesu.

Komparatívna pedagogika je v tejto kapitole ponímaná ako charakteristika tých pedagogík, ktoré sa najvýraznejšou mierou podieľali na formovaní slovenskej akordeónovej pedagogiky. Tá čerpala poznatky, týkajúce sa práce s meчом a kultivovanej tónotvorby, z pedagogiky nemeckej. Nemecká pedagogika začala ako prvá akcentovať uvedomelú prácu s meчом,

³⁸ MURČOVÁ, Mária: *Milan Seidl – vzorný učiteľ* [Záverečná seminárna práca]. Žilina : Konzervatórium v Žiline, 1984. s. 5 – 7.

³⁹ Tanečnú hudbu reprezentovali konkrétne tanečné formy valčík, polka mazurka, tango, swing ale aj boogie-woogie. Všetky tieto uvedené formy boli v štýle musette.

vd'aka čomu sa zmenil estetický ideál akordeónového tónu. V dôsledku existencie spoločného česko-slovenského štátu bola slovenská akordeónová pedagogika úzko spätá s českou. Vďaka kontaktom pedagógov a blízkej geografickej vzdialenosti preberala slovenská akordeónová pedagogika podnety aj z Poľska a v oblasti hry na gombíkových akordeónoch sa inšpirovala akordeónovou pedagogikou, resp. pedagogikou bajanovej hry v Rusku.

ZÁVER

Dizertačná práca s názvom *Akordeónová pedagogika na Slovensku* poníma akordeónovú pedagogiku ako pevnú súčasť vedeckej disciplíny Inštrumentálna a vokálna pedagogika. Systematiku *Inštrumentálnej a vokálnej pedagogiky*, ako aj systematiku *Akordeónovej pedagogiky* prináša kapitola 1. Popisuje jednotlivé subdisciplíny a určuje ich náplň. Kapitola 2 korešponduje so subdisciplínou *Teória akordeónovej pedagogiky*. Prináša informácie o typoch akordeónov, ktoré sa využívajú v hudobno-pedagogickom procese a stručne deskribuje vznik a vývoj akordeónu a jeho postavenie na území Slovenska. Jednou zo subdisciplín *Akordeónovej pedagogiky* je aj *Akordeónová didaktika a metodika*, ktorej obsah napĺňa kapitola 3. Deskribuje vývoj koncepcie výučby akordeónovej hry na základnom stupni na príklade učebných osnov z roku 1965, dočasných učebných osnov z roku 1981, učebných osnov z roku 1995 a Inovovaného štátneho vzdelávacieho programu z roku 2008. Na strednom stupni bola koncepcia výučby ukotvená v učebných osnovách z roku 1971 a v Štátnom vzdelávacom programe z roku 2008. Kapitola sa zaoberá aj akordeónovou metodikou, komparuje najpoužívanejšie školy hry na akordeóne, sústreďí sa aj na inštruktívnu literatúru Jozefa Podprockého a kódovú notáciu Miroslava Košnára a zaoberá sa aj koncertantnou prednesovou literatúrou Juraja Hatrika. Vývojové procesy slovenskej akordeónovej pedagogiky a podiel pedagogických osobností na jej formovaní zachytávajú kapitoly 4 a 5, ktoré zároveň obsahovo napĺňajú subdisciplínu *Dejiny akordeónovej pedagogiky a osobnosti akordeónovej pedagogiky*. K formovaniu slovenskej akordeónovej pedagogiky najvýraznejšou mierou prispeli tri slovenské konzervatóriá – bratislavské, žilinské a košické a pedagogické osobnosti, ktoré tam v priebehu dejín vyučovali a v značnej miere sa preto venuje aj podielu pedagógov na rozvoji odboru výučby hry na akordeóne. Miesto v systematike akordeónovej pedagogiky má aj *Komparatívna akordeónová pedagogika*, ktorej obsah vyplňa kapitola 6. Komparatívnu akordeónovú pedagogiku tvorí v práci charakteristika vzdelávacích systémov tých krajín, ktoré najvýraznejšou mierou ovplyvnili smerovanie slovenskej akordeónovej pedagogiky (Nemecko, Poľsko, Česko a Rusko).

Dizertačná práca Akordeónová pedagogika na Slovensku je synkretickou prácou, ktorá obsahovo naplňa časť subdisciplín akordeónovej pedagogiky. Jej nesporný význam je v systematizácii akordeónovej pedagogiky ako vedy, v sumarizácii poznatkov týkajúcich sa jednotlivých subdisciplín a v ich spojení do jedného kompaktného celku, ktorý sa na vývoj slovenskej akordeónovej pedagogiky pozerá z viacerých strán. Ambíciou dizertačnej práce bolo skompletizovať dostupné poznatky týkajúce sa vývoja slovenskej akordeónovej pedagogiky a vytvoriť tak komplexnú prácu reflektujúcu tieto procesy. Vzhľadom na to, že je to téma obzvlášť rozsiahla a vyžaduje si ďalšie bádanie, výskum a doplnenie informácií (najmä v subdisciplíne *Akordeónová psychológia a sociológia*), nepovažujeme ju za uzavretú. Je však akýmsi základom pre vypracovanie ďalších publikácií zaoberajúcich sa akordeónovou pedagogikou na Slovensku.

Práca je vďaka svojej komplexnosti prínosom ako pre odbornú, tak i pre laickú verejnosť. Je určená primárne pedagógom vyučujúcim hru na akordeóne a je vhodným študijným materiálom pre študentov konzervatórií, vysokých škôl a univerzít. Keďže spracováva akordeónovú pedagogiku ako vedeckú disciplínu, ktorá má presne definované svoje subdisciplíny, môže byť východiskom pre získanie kompaktného teoretického základu pre vypracovanie pedagogík iných hudobných nástrojov.

CONCLUSION

The dissertation work with the title *Accordion pedagogy in Slovakia* considers accordion pedagogy as the essential part of the scientific discipline *Instrumental and Vocal Pedagogy*. The system of *Instrumental and Vocal Pedagogy* as well as the system of *Accordion pedagogy* is presented in Chapter 1, which describes individual subdisciplines and determines their content. Chapter 2 corresponds with the subdiscipline *Theory of Accordion Pedagogy*. It provides information about accordion type used in music- pedagogical process and briefly depicts the creation and development of the accordion and its status in Slovakia. One of the *Accordion pedagogy* subdisciplines is *Accordion Didactics and Methodology* which is discussed in Chapter 3. It describes development of basic level accordion teaching concept based on the example of curriculum from 1965, temporary curriculum from 1981, curriculum form 1995 and International Standard Classification of Education ISCED from 2008. At the middle stage, the concept of teaching was anchored in the curriculum in 1971 and in State educational programme ISCED in 2008. This chapter also deals with accordion methodology; it compares the most commonly used accordion playing coursebooks, focuses also on the instructive literature of Jozef Podporcký and Miroslav Košnár 's code notation, furthermore, the chapter introduces Juraj Hatrík 's concertant recitation literature. *Slovak Accordion Pedagogy* development processes and the proportion of pedagogical personalities in its formation are captured in chapters 4 and 5, which content depicts the subdiscipline *The history of Accordion Pedagogy and Accordion Pedagogy Personalities*. The most significant contributors to the formation of the Slovak accordion pedagogy were three Slovak conservatories in Bratislava, Žilina and Košice, and also the pedagogical personalities who were teaching there during the time; therefore, this chapter presents their part in development of accordion pedagogy teaching process. *Comparative Accordion Pedagogy*, which also belongs to the accordion pedagogy system, is discussed in Chapter 6. Comparative Accordion Pedagogy is in this work represented by the characteristics of those countries 'educational systems which the most significantly influenced the direction of Slovak accordion pedagogy (Germany, Czech Republic, Poland and Russia).

The dissertation thesis *Accordion Pedagogy in Slovakia* is a syncretic work that with its content fulfils some part of the accordion pedagogy subdisciplines. Its undeniable importance is in the systematisation of accordion pedagogy as a science, in the summary of knowledge concerning individual subdisciplines, and in their connection into one compact whole, which looks at the development of Slovak accordion pedagogy from several points of view. The

ambition of the dissertation was to complete the available knowledge concerning the development of Slovak accordion pedagogy and to create a complex work reflecting these processes. Considering that it is a particularly extensive subject which requires further research (especially in the *Psychology and Sociology subdiscipline*), we do not consider it closed. However, it is a kind of basis for further publications dealing with the topic of accordion pedagogy in Slovakia.

Thanks to its complexity, the work benefits both the professional and the general public. It is intended primarily for teachers teaching accordion, and it is a suitable study material for conservatories and universities. As it deals with accordion pedagogy as a scientific discipline that has precisely defined its subdisciplines, it can be the starting point for obtaining a compact theoretical basis for developing pedagogues of other musical instruments.

VÝBER Z POUŽITEJ LITERATÚRY

BURLAS, Ladislav: *Hudba – komunikatívny dynamizmus*. Bratislava : Národné hudobné centrum, 1998. 98 s. ISBN 80-88884-10-1.

CSÉFALVAYOVÁ, Silvia: *Pedagógovia akordeónového oddelenia žilinského Konzervatória [Záverečná seminárna práca]*. Žilina : Konzervatórium v Žiline, 2009. 52 s.

CUPRIŠIN, Marián: *Osobnosť akordeónistu a pedagóga Vladimíra Čuchrana* [Bakalárska práca]. Prešov : Prešovská univerzita, 2012. 105 s.

ČUCHRAN, Vladimír: *Kapitoly o akordeóne*. Prešov : Krajský pedagogický ústav, 1969. 116 s.

ČUCHRAN, Vladimír: *Umenie akordeónovej hry*. Banská Bystrica : Akadémia umení, 2008. 72 s. ISBN 978-80-89078-51-6.

ČUCHRANOVÁ, Agnesa. *Dôležité nové medzníky, ktoré posunuli u mňa odbornú pedagogickú prácu*. 2019. Rukopis.

ČUCHRANOVÁ, Agnesa: *K vývoju akordeónovej výučby*, 2019. Rukopis.

ČUCHRANOVÁ, Agnesa: *Subjektívny pohľad na vývoj akordeónovej pedagogiky v Košiciach*, 2019. Rukopis.

ČURILLA, Štefan: *Vladimír Čuchran – akordeón ako poslanie a vášeň*. Prešov : Prešovský hudobný spolok Súzvuk, 2018. 152 s. ISBN 978-80-89188-43-7

DEMJAN, Jozef. – LENKO, Boris. – URDOVÁ, Marta.– VLAKH, Igor: *Škola hry na akordeóne*. Bratislava : Hudobné centrum, 2009. 143 s. ISBN 979-0-68503-005-8.

EICHELBERG, Heinz: *Das Akkordeon mit 162 Bildern*. Leipzig : VEB Fachbuchverlag, 1964. 199 s. Lizenz-Nr. 114-210-65-64

ELSCHEK, Oskár: *Hudobná veda súčasnosti. Systematika, teória, vývin*. Bratislava : VEDA – vydavateľstvo SAV, 1984. 386 s. ISBN 71-004-84

FICKEROVÁ, Viera: *Vymedzenie špecifickej metodickéj problematiky pri výučbe akordeónu so zameraním na históriu nástroja*. Bratislava : Krajský pedagogický ústav, 1983. 53 s.

GREGOR, Vladimír – SEDLICKÝ, Tibor: *Dějiny hudební výchovy v českých zemích a na Slovensku*. Praha : Supraphon, 1990, 282 s. ISBN 80-7058-131-X.

GRIMM, Pavol: *Heligónka: dejiny diatonickej harmoniky*. Senica : RECO, 2011. ISBN 978-80-89462-02-5. 56 s.

HAVLÍČEK, Ilja – MACHALÍČKOVÁ, Františka – ONDRUŠ, Ján: *Škola hry na akordeon*. Praha : Státní hudební vydavatelství, 1964. 128 s.

HARRINGTON, H. S. – KUBIK, G.: *Accordion*. In: *The New Dictionary of Music and Musicians: A to Aristotle*. Vol. 1. ; Editor Stanley Sadie – 2. Edit. New York : Oxford University Press, 2001. 912 s. ISBN-13-978-0-19-517067-2.

KASZUBA, Jerzy: *Metody nauczania początkowego dzieci gry na akordeonie*. Warszawa : Akademia muzyczna im. Fryderyka Chopina, 1996. 98 s.

KATINA, Peter: Akordeón. In: *Hudba*. Košice: Hevhetia, 2008. 3, č.4, s. 8 – 41. ISSN 13368044

KOŠNÁR, Miroslav: *50 ľudových piesni pre začiatočníkov*. Žilina : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1998. 103 s. ISBN 80-08-02807-6.

MACKOVJAK, Lukáš: *Pedagogický profil Agnesy Čuchranovej*. [Písomná absolventská práca]. Košice : Konzervatórium Košice, 2002. 56 s.

MEDŇANSKÁ, Irena: *Systematika hudobnej pedagogiky*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2010. 142 s. ISBN 978-80-555-0149-9.

MURČOVÁ, Mária: *Milan Seidl – vzorný učiteľ. Monografia*. [Záverečná seminárna práca]. Žilina : Konzervatórium v Žiline, 1984. 42 s.

POLÁČEKOVÁ, Mária: *Miroslav Košnár – interpret, skladateľ, pedagóg*. [Diplomová práca]. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2013. 86 s.

POTEMROVÁ, Marta: *200 rokov Hudobného školstva v Košiciach*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1984. 136 s. ISBN 8303084

RAJTEKOVÁ, Andrea - KOŠNÁR, Igor: *Miroslav Košnár – významná osobnosť akordeónovej školy na Slovensku*. [Diplomová práca]. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2003. 136 s.

SZŐKEOVÁ, Marta: *Akordeón*. Bratislava: Krajský pedagogický ústav, 1968. 69 s.

SZŐKEOVÁ, Marta: *Nácvik artikulácie a frázovania na akordeóne*. Bratislava: Slovenská

VACULČIAK, Martin: *Prínos profesorky Marty Szőkeovej pre rozvoj akordeónovej hry na Slovensku*. [Diplomová práca] Bratislava : Vysoká škola múzických umení, 1991. 22 s.

VIČAR, Ján: *Akordeon a jeho hudobné uplatnění*. Praha : PANTON, 1981. 126 s. ISBN 35001-81.

VEDECKÁ, PUBLIKAČNÁ A UMELECKÁ ČINNOSŤ DOKTORANDA

Vedecká činnosť

- Riešiteľ projektu č VI/2/2017 UGA 2017 v oblasti Umenie
- Riešiteľ projektu č VI/2/2018 UGA 2018 v oblasti Umenie
- Vystúpenie na Hudobno-pedagogickom sympóziu v Prahe (2016)
- Vystúpenie na XVI. ročníku medzinárodného akordeónového festivalu Euromusette – Golden tanngo v Rajeckých Tepliciach s prednáškou *Jozef Podprocký a jeho tvorba pre akordeón* (2017)
- Vystúpenie na vedeckej konferencii Ars et Educatio IV., Katolícka univerzita v Ružomberku (2017)
- Vystúpenie na konferencii Teorie a praxe hudební výchovy V., Univerzita Karlova, Praha, Česká republika (2017)
- Vystúpenie na konferencii Aktuálne teoretické a výskumné otázky pedagogiky v konceptoch dizertačných prác doktorandov, Trnavská univerzita, (2018)
- Účasť na online konferencii Sapere Aude (2018)
- Vystúpenie na konferencii Cantus Choralis, Banská Bystrica (2018)
- Vystúpenie na konferencii Ars et Educatio V., Katolícka univerzita v Ružomberku (2018)
- Účasť na online konferencii Masarykova konference (2018)

Publikačná činnosť

HARAGOVÁ, Paulína: Code notation as a significant motivational element in the beginnings of teaching playing the accordion. In: *AD ALTA*, roč. 8, č. 2, s. 73 – 78. Hradec Králové : Magnanimitas. ISSN 2464-6733.

HARAGOVÁ, Paulína: Code notation of Miroslav Košnár. In: *Recenzovaný sborník příspěvků mezinárodní vědecké konference MMK 2018*, s. 478-486, Hradec Králové: Magnanimitas, 2018. ISBN 978-80-87952-27-6.

HARAGOVÁ, Paulína: Dejiny výučby hry na akordeóne na Slovensku a najvýznamnejšie pedagogické osobnosti. In: *Slovenská hudba*, roč. 44, č. 3, s. 277-289. Bratislava : Slovenská muzikologická asociácia, 2018. ISSN 1335-2458.

HARAGOVÁ, Paulína: História akordeónového oddelenia v Žiline a jeho pedagogické osobnosti In: *Juvenilia Paedagogica 2018*, s. 48-54, Trnava : Trnavská univerzita, 2018. ISBN 978-80-568-0131-4.

HARAGOVÁ, Paulína: Kódová notácia Miroslava Košnára ako motivačný prvok v začiatkoch výučby hry na akordeóne. In: *Ars et educatio 4*, CD-ROM, s. 15-20, Ružomberok : Verbum, 2018. ISBN 978-80-561-0581-1.

HARAGOVÁ, Paulína: Miroslav Košnár a jeho inovačný prínos pre akordeónovú pedagogiku na Slovensku. In: *Teorie a praxe hudební výchovy 5*, s. 276-283, Praha : Univerzita Karlova, 2018. ISBN 978-80-7290-978-0.

HARAGOVÁ, Paulína: Pedagogická analýza skladby Miroslava Košnára: Vals musette no.1 „Televízna šou“. In: *Sapere Aude 2018*, s. 184-192, Hradec Králové : Magnanimitas, 2018. ISBN 978-80-87952-25-2.

HARAGOVÁ, Paulína: Slovenský skladateľ Jozef Podprocký a jeho tvorba pre akordeón. In: *Hudební výchova*, roč. 26, č. 1, s. 15-18. Praha : Univerzita Karlova, 2018. ISSN 1210-3683.

Príspevky v recenznom konaní:

HARAGOVÁ, Paulína: *Vladimír Čuchran ako zakladateľ košickej akordeónovej školy*. Odprezentované na konferencii Ars et educatio 5 v Ružomberku.

HARAGOVÁ, Paulína: *Významné osobnosti akordeónovej pedagogiky na Slovensku*. Odprezentované na IV. česko - poľsko - slovenskej doktorandskej konferencii v rámci CANTUS CHORALIS SLOVACA 2018.

Umelecká činnosť

- ROK 2016

Peter Michalica predstavuje talenty Nitry, 2. 12. 2016, Synagóga Nitra

Interpretačný výkon, hra na cimbale

Celoslovenská prehliadka sólovej hry na cimbal, 3. 12. 2016, Bratislava

Interpretačný výkon, súťaž, strieborné pásmo

Medzinárodný folklórny festival Strážnice (ČR) 22. – 26. 6. 2017

Interpretačný výkon, členka LH FS Ponitran (cimbal)

- ROK 2017

Široko – ďaleko. Regionálna postupová súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov. 22. 4 2017, Rišňovce

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal). Zlaté pásmo s priamym postupom na krajskú prehliadku.

Idú hrať. Krajská postupová súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov. 21. 5. 2017, Topoľčianky

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal). Zlaté pásmo s priamym postupom na celoštátne kolo.

Folklórny festival Hornonitrianske folklórne slávnosti. 23. – 24. 6. 2017, Prievidza

Interpretačný výkon. Členka LH spod Rokoša (cimbal).

Akademický Zvolen. Prehliadka vysokoškolských folklórnych súborov. 4. – 6. 7. 2017, Zvolen

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal). Cena primátorky mesta Zvolen.

Tancuj, tancuj. Celoštátna súťaž a prehliadka choreografií folklórnych kolektívov. 11. – 12. 11. 2017, Liptovský Mikuláš.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal). Zlaté pásmo.

Na západe niečo nového. 50. výročie založenia FS Ponitran. 16. 11. 2017, Nitra.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal).

Zem spieva. RTVS Bratislava. Nahrávanie spotu do televízneho vysielania. 18. 11. 2017.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal) (sprievod k vystúpeniu FS Jelenčan).

- ROK 2018

Zem spieva. RTVS Bratislava. 1. semifinále, priamy prenos. 5. 3. 2018.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal) (sprievod k vystúpeniu FS Jelenčan).

Folklórny festival Hornonitrianske folklórne slávnosti. Prievidza. 22. – 23. 6. 2018.

Interpretačný výkon. Členka LH spod Rokoša (cimbal).

Medzinárodný folklórny festival Východná. 28. 6. – 1. 7. 2018, Východná.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal).

Akademická Nitra. Prehliadka vysokoškolských folklórnych súborov. 2. – 6. 7. 2018, Nitra.

Interpretačný výkon. Členka LH FS Ponitran (cimbal). Cena primátorky mesta Zvolen.

- ROK 2019

Spievajte si, spievajte. Regionálna prehliadka hudobného folklóru dospelých. 12. 5. 2019, Opatovce nad Nitrou.

Interpretačný výkon. Súťaž. Členka LH spod Rokoša (cimbal). Zlaté pásmo s postupom na krajskú prehliadku.

Papradňanské kubečko. Krajská prehliadka hudobného folklóru dospelých. 18. 5. 2019, Papradno.

Interpretačný výkon. Súťaž. Členka LH spod Rokoša (cimbal). Bronzové pásmo.